

องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการใช้สารเสพติด ของเด็กและเยาวชนที่สำคัญในประเทศไทย

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์¹ ญัฐนิชา ทองใบ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาที่เสร็จสมบูรณ์ ในช่วง 10 ปี ระหว่างปีการศึกษา 2550-2561 และงานวิจัยจากนักวิชาการ/อาจารย์/นักวิจัย โดยทั่วไป มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสังเคราะห์และสรุปความชัดเจนขององค์ความรู้ที่มีและไม่ชัดเจนเพียงพอเป็นส่วนองค์ความรู้ที่ขาดหายไป ซึ่งมีกระบวนการวิจัยรวบรวมผลการศึกษารวบรวมงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ ผ่านการเลือกใช้คุณภาพของงานที่ดี ทำให้สามารถอธิบายได้ครอบคลุมและกว้างขวางน่าเชื่อถือ และมักจะใช้สร้างนโยบายต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงปรากฏการณ์ไปสู่สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ท้ายที่สุดจะได้ผลการศึกษาและองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกันและ แก้ไขปัญหาสารเสพติดของเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการปกป้องต่อไป

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับงานวิจัยด้านการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งหมด 19 เรื่อง พบว่ามีค่าขนาดอิทธิพลจำนวน 84 ค่า จัดกลุ่มตัวแปรแบ่งออกเป็น 9 กลุ่ม คือ การอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมการป้องกันตนเอง สื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พุทธิพิสัย ปัจจัยส่วนบุคคล สัมพันธภาพ ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน จำนวน 9 ตัวแปร มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยอยู่ระหว่าง (-.520) – 8.646 โดยค่าตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลสูงสุดคือ พฤติกรรมการป้องกันตนเอง มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 2.785 รองอันดับสองคือ พุทธิพิสัย มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 2.579 และตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยส่วนบุคคลมีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ .101

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย การป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติด เยาวชน

¹ รายงานการวิจัย ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.)

² นักวิจัยอิสระ e-mail: thanawat.bari@gmail.com

³ นักวิจัยอิสระ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย ยังคงเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องเร่งร่วมมือกันแก้ไข จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลกปี 2017 พบว่า จำนวนผู้ค้ายาเสพติดทั่วโลกที่ได้ทำการสำรวจมาตั้งแต่ปี 2006 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสถิติที่สำรวจล่าสุดในปี 2015 พบว่า จำนวนประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15 ถึง 64 ปี มีการใช้ยาเสพติดจำนวนมากถึง 255 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2014 ถึง 8 ล้านคน ผลจากการสำรวจยังพบอีกว่าแนวโน้มการใช้ยาเสพติดยังอยู่ในระดับคงที่หรืออาจเพิ่มขึ้นได้ในอนาคตตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลก (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017: 13) ส่วนรายงานสถิติเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทยปี 2559 พบว่า การจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ มีจำนวนถึง 169,448 คดี มีผู้ต้องหาจำนวน 182,225 คน ในส่วนของการบำบัดฟื้นฟู พบว่า มีจำนวน ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดจำนวน 303,501 ราย ในส่วนของผู้ที่แพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่า กรุงเทพมหานครยังคงเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุดอย่างต่อเนื่อง โดยการสำรวจในปี 2559 มีคดียาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 9,129 คดีและมีจำนวนผู้ต้องหา 6,988 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2559: 63) เมื่อแยกตามช่วงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2559: 1) และเมื่อปีที่ผ่านมามีเด็กที่อายุน้อยที่สุดที่ติดยาเสพติด คืออายุ 11 ปี ประมาณ 7 คน โดยมีพฤติกรรมเสพยาบ้า (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560) ทั้งหมดที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและผลกระทบของปัญหายาเสพติด ซึ่งถือเป็นปัญหาในระดับสากลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในทุกภาคส่วนของสังคมโลก การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีกฎหมายที่มีบทลงโทษขั้นรุนแรงก็ตาม

ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพและทันสมัย ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการสังเคราะห์อภิमानงานวิจัย ซึ่งมุ่งเน้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขต่อปัญหายาเสพติดที่มีการเผยแพร่ในระหว่างปี 2550-2562 เพื่อสังเคราะห์และสรุปความชัดเจนขององค์ความรู้ที่มีและไม่ชัดเจนเพียงพอเป็นส่วนองค์ความรู้ที่ขาดหายไป ซึ่งมีกระบวนการวิจัยรวบรวมผลการศึกษางานที่ปรากฏในงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ ผ่านการเลือกใช้คุณภาพของงานที่ดี ทำให้สามารถอธิบายได้ครอบคลุมและกว้างขวางน่าเชื่อถือ และมักจะใช้สร้างนโยบายต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงปรากฏการณ์ไปสู่สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ท้ายที่สุดจะได้ผลการศึกษาและองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการปกป้องต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยด้านการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน ที่ดำเนินการแล้วเสร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2562

2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับงานวิจัยด้านการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน ที่ดำเนินการแล้วเสร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2562

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาความรุนแรงของปัญหายาเสพติดของเด็กและเยาวชนทั่วโลกพบว่าอยู่ในระดับความรุนแรงที่น่าเป็นห่วงอย่างมากซึ่งรัฐบาลในหลายๆ ประเทศต้องให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเหล่านี้อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีพบการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่เด็กและเยาวชนในหลายประเทศที่มีจำนวนมากขึ้น

ในทวีปยุโรปเช่นประเทศอังกฤษมีเด็กและเยาวชนที่ใช้ยาเสพติดมากที่สุดคือกัญชาพบในอายุ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 31 ในประเทศฝรั่งเศสได้สำรวจการใช้กัญชาในกลุ่มวัยรุ่นในปี ค.ศ. 1996 พบมากที่สุด ในอายุ 18-23 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 และการสำรวจในปี ค.ศ. 1998 พบในกลุ่มเด็กชายร้อยละ 33 ในเด็กหญิง ร้อยละ 23 ในทวีปอเมริกาเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวนวัยรุ่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทย ปี 2555 พบนักค้ารายใหม่เป็นเยาวชนมีอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.4 อายุ 20-24 ปี ร้อยละ 21.9 (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2555) จากข้อมูลการเข้ารับการรักษาพยาบาลของสถาบันบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในเขตภูมิภาค 6 แห่งทั่วประเทศพบมากในอายุ 15-24 ปี โดยปี 2555 มีจำนวนผู้เข้ารับการรักษา ร้อยละ 81.67 และในปี 2556 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85.2 (จิโรจ สิ้นธวานนท์, 2556) จากข้อมูลการบำบัดยาเสพติดของกระทรวงสาธารณสุขพบว่าส่วนใหญ่ได้ให้การบำบัดยาเสพติดในกลุ่มอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 21.8 อายุ 15-19 ปี ร้อยละ 20.4 ยาเสพติดที่ใช้มากที่สุด คือ ยาบ้า ร้อยละ 65.4 รองลงมาคือกัญชา ร้อยละ 20.1 (ส่วนข้อมูลเฝ้าระวังปัญหาเสพติดสำนักยุทธศาสตร์, 2558)

ข้อมูลสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจังหวัดลำปางตั้งแต่ 1 มกราคม 2556 – 31 ธันวาคม 2558 เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและเข้าสู่การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูจำนวน 628 รายพบว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง มีอายุ 15–18 ปี คือ จำนวน 326 ราย ร้อยละ 52 (ข้อมูลสถิติคดีอาญาของกลุ่มตุรการคดี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง, 2558) และจากการศึกษาข้อมูลในเด็กและเยาวชนที่ได้รับการบำบัดยาเสพติดของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในปี 2557 เป็นจำนวน 13,520 ราย ร้อยละ 89.68 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2558) จากสถานการณ์ยาเสพติดในเด็กและเยาวชนที่มีจำนวนมากขึ้นรัฐบาลต้องให้การบำบัดรักษาที่ถูกต้องเพราะเด็กและเยาวชนคือผู้ที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นผู้ที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาเสพติด หรือ สารเสพติด ตามความหมายในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 คือ สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆเมื่อผู้เสพนำเข้าสู่ร่างกายโดยการรับประทานเข้าไปการฉีด การดม การสูบ หรือด้วยวิธีการใดๆจะส่งผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพนั่นและต้องเพิ่มจำนวนมากขึ้นเมื่อหยุดยาแล้วจะทำให้มีอาการถอนยา เช่น ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการเสพออย่างรุนแรง

ผลกระทบของการใช้ยาเสพติด

เด็กและเยาวชนที่ใช้ยาเสพติดนอกจากจะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพยาเสพติดแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อด้านครอบครัวด้านสังคมด้านเศรษฐกิจและด้านประเทศชาติดังนี้

ผลกระทบต่อผู้เสพยาทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายเช่นอ่อนเพลียชুবผอมร่างกายขาดภูมิคุ้มกันทาน ทำให้เกิดการติดเชื้อได้ง่ายผลต่อสมองเช่นโรคสมองตื้อยาความจำเสื่อมความคิดสับสนเกิดความวิตกกังวลได้ง่ายไม่ตั้งใจเรียนหนังสือและถูกดำเนินคดีขาดอิสรภาพ

ยาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อผู้เสพยาเสพติดทั้งด้านร่างกายจิตใจผลกระทบต่อครอบครัว ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวผลกระทบต่อสังคมเกิดปัญหาอาชญากรรมและผลกระทบต่อเศรษฐกิจและประเทศชาติทำให้สูญเสียงบประมาณในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ดังนั้นรัฐบาลควรมีแนวทางในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางและวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

พฤติกรรมป้องกันยาเสพติดนั้นได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมนี้แตกต่างกันออกไป แสดงว่าการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือถูกชักชวนให้อยากสู้อากลองใช้ยาเสพติดนั้นสามารถแบ่งได้ 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาในการจดจำเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด โทษพิษภัย ผลกระทบและอาการที่เกิดจากการเสพ สาเหตุของการเสพ แนวทางการป้องกันและการบำบัดรักษาและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2. เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ท่าทีเกี่ยวกับการป้องกันในเรื่อง ความรุนแรงที่เกิดจากการเสพ ผลดีของการไม่เสพสิ่งเสพติดการปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนและครู

3. การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกัน หมายถึง การมีทักษะปฏิเสธและเจรจาต่อรอง เพื่อรักษาหัวใจของผู้อื่น และผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันยาเสพติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติดด้วยการกระทำต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายยาบ้า การถูกชักชวนไปเสพหรือถูกชักชวนไปเป็นต้นทางเพื่อลักลอบซื้อหรือจำหน่าย และถูกชักชวนไปดูผู้อื่นเสพยาเสพติด เป็นต้น

ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถอันประกอบด้วยความรู้เจตคติและทักษะในอันที่จะจัดการดับปัญหา ครอบๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมความพร้อมในความสามารถที่จะปรับตัวในอนาคตเช่นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อมจริยธรรมและปัญหาสังคม โดยสรุปทักษะชีวิตหมายถึง ความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาหรรอบตัว และเตรียมพร้อมต่อการปรับตัวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยการบอกเล่าประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเผชิญกับเรื่องต่างๆ ในชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง หมายถึง การมีความสามารถที่จะระงับผลรางวัลที่จะได้รับมิ ภาใช้ความคิดและการเตือนตนเองมี ความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองโดยการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตนเองมี การแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นมี ความสามารถในการระงับยับยั้งความต้องการของตนเองในขณะนั้นและสามารถบังคับตนเองโดยไม่ปฏิบัติตามความต้องการของตน

สัมพันธภาพกับครอบครัว/ครู/เพื่อน

สัมพันธภาพหมายถึงความผูกพันความเกี่ยวข้องกันจากสายสัมพันธ์จึงเป็นความสัมพันธ์ความผูกพัน ความเกี่ยวข้องของบุคคล

สัมพันธภาพกับครอบครัวหมายถึงการที่บุคคลในครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์กันให้ความช่วยเหลือกันและกันมี ความผูกพัน รักใคร่ดูแลเอาใจใส่ต่อกันและแก้ไขกับปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis)

Glass (1976) เป็นนักวิจัยผู้บัญญัติศัพท์คำว่า “meta-analysis” เป็นคนแรก โดย Glass ได้กล่าวในสุนทรพจน์ในฐานะประธานคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมประจำปีของสมาคมวิจัยการศึกษาอเมริกัน (American Educational Research Association = AERA) และได้ให้ความหมายว่า meta-analysis เป็นการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (analysis of analyses) ด้วยวิธีการทางสถิติ โดย Glass ได้อธิบายถึงการวิเคราะห์ปฐมมาน (primary analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและการวิเคราะห์ทุติยมาน (secondary analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่มีความแตกต่างจากการวิเคราะห์อภิมาน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีการนำงานวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ จึงเป็นการวิเคราะห์ที่เหนือกว่า ลุ่มลึกกว่าการวิเคราะห์ในงานวิจัยทั่วไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2555: 2)

สำหรับวงการการวิจัยของไทยเริ่มสนใจการสังเคราะห์อภิมาน เมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยเป็นปีที่มีการพิมพ์งานด้านนี้เป็นครั้งแรก หนังสือชื่อ “การสังเคราะห์การวิจัย: เชิงปริมาณ” หลังจากนั้นจึงมีบทความวิชาการ งานวิจัยและหนังสือเผยแพร่มากขึ้น จนปัจจุบันมีการพัฒนาการสังเคราะห์การวิจัย โดยใช้ค่าดัชนีมาตรฐานเป็นสถิติที่ทำให้ผลการวิเคราะห์อยู่ในมาตรฐานเดียวกันเปรียบเทียบกันได้ การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์อภิมานก็สามารถใช้สถิติเหมือนกับการวิจัยทั่วไป เช่น สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอย ในอนาคตข้างหน้าปริมาณงานวิจัยจะเพิ่มมากขึ้น การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นประโยชน์มากในการสร้างองค์ความรู้ แสดงให้เห็นได้ว่าการวิเคราะห์อภิมานมีความสำคัญต่อการพัฒนาและก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ และเพิ่มเป็นการเสริมสร้างความรู้พื้นฐานผู้วิจัยขอเสนอความหมายของการวิเคราะห์อภิมาน ดัชนีมาตรฐาน รวมทั้งขั้นตอนการวิเคราะห์อภิมาน ตามลำดับ

ความหมายของการวิเคราะห์อภิมาน

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2555) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์อภิมานว่า การวิเคราะห์อภิมาน หมายถึง การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณแบบหนึ่งที่นักวิจัยนำงานวิจัยซึ่งศึกษาปัญหาเดียวกันมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปที่มีความกว้างและลุ่มลึกกว่าผลงานวิจัยแต่ละเรื่อง ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์อภิมาน คือ ดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ดัชนีขนาดอิทธิพล และดัชนีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย หน่วยการวิเคราะห์ คือ งานวิจัยหรือการทดสอบสมมติฐาน จุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์แยกได้เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ การสังเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับดัชนีมาตรฐาน ประการที่สอง คือ การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรปรับกับดัชนี

นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช (2541) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์อภิมาน หมายถึง การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณแบบหนึ่งที่นักวิจัย นำงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน โดยงานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์อภิมานเป็นผลการวิจัยวัดในรูปขนาดอิทธิพล ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ร่วมกับสารสนเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าขนาดอิทธิพล หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นดัชนีมาตรฐานที่ได้จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่อง การวิเคราะห์เพื่อสรุปรวมค่าดัชนีมาตรฐาน และการวิเคราะห์ว่าดัชนีมาตรฐานที่ได้มีค่าแตกต่างกัน เนื่องมาจากตัวแปรปรับอะไร อันเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีมาตรฐานกับคุณลักษณะงานวิจัย

กล่าวโดยสรุป ความหมายของการวิเคราะห์อภิมาน คือ การวิเคราะห์อภิมาน คือการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้วิธีการทางสถิติมาวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเรื่องเดียวกัน จนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งมีความกว้างและลุ่มลึกกว่างานวิจัยเดิม โดยข้อมูลการวิจัย คือ ดัชนีมาตรฐาน ได้แก่ ดัชนีขนาดอิทธิพล และดัชนีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ดัชนีมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์อภิมาน

งานวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์อภิมาน ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์อภิมานในที่นี้ประกอบด้วยผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องและคุณลักษณะงานวิจัย เนื่องจากงานวิจัยแต่ละเรื่องศึกษาตัวแปรต่างกันหรือแม้แต่ศึกษาตัวแปรเหมือนกันแต่ก็อาจใช้เครื่องมือวัดต่างกัน ดังนั้นผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องจึงไม่อยู่ในสเกลเดียวกัน จำเป็นต้องทำให้อยู่ในรูปดัชนีมาตรฐาน (standard indices)

เนื่องจากการวิจัยไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง หรือเชิงสหสัมพันธ์ ถ้ามีจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกันระหว่างตัวแปร ผลการวิจัย คือ ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนั้นดัชนีมาตรฐานจึงมุ่งบอกค่าขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าว ดัชนีมาตรฐานที่ใช้กันอยู่ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณมีอยู่ 2 แบบ คือ ค่าความน่าจะเป็นและค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร หรือดัชนีความสำคัญของอิทธิพล (effect magnitude)

สำหรับดัชนีความสำคัญของอิทธิพลนี้ เป็นค่าสถิติที่ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อบอกขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในปัญหาวิจัยที่นักวิจัยนำมาสังเคราะห์ ดัชนีมีความแตกต่างกันหลายชนิด

Hedges (1992) สรุปดัชนีความสำคัญของอิทธิพล ทั้งดัชนีที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ และดัชนีที่เป็นค่าสถิติที่มีใช้กัน อยู่แล้ว มีอยู่ 6 ชนิด

ดัชนีชนิดแรก สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) เป็นค่าสถิติที่เป็นดัชนีมาตรฐานในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ พัฒนาโดย Pearson, K. เมื่อ ค.ศ.1904

ดัชนีชนิดที่สอง คะแนนผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย เป็นดัชนีสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลอง ดัชนีมีค่าเท่ากับผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พัฒนาโดย Cochran เมื่อ ค.ศ. 1937 ดัชนีมาตรฐานชนิดนี้ขาดคุณสมบัติการเป็นคะแนนมาตรฐาน เพราะค่าดัชนีเป็นค่าฟังก์ชันของมาตรวัดตัวแปรและมีค่าความแตกต่างกันตามค่าของตัวแปรตามในการวิจัย ในช่วงเวลาต่อมาจึงไม่เป็นที่นิยมนำมาใช้

ดัชนีชนิดที่สาม ขนาดอิทธิพล (effect size) เป็นค่าสถิติที่ถูกนำมาใช้เป็นดัชนีมาตรฐานสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลอง ค่าสถิตินี้พัฒนาโดย Cohen, J. เมื่อ ค.ศ. 1969 ดัชนีตัวนี้เป็นได้มาจากดัชนีชนิดที่สองทำให้เป็นคะแนนมาตรฐานโดยหารด้วยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ดัชนีชนิดที่สี่ คือ อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พัฒนาโดย Mantel และ Haenszel เมื่อ ค.ศ. 1959 ดัชนีชนิดนี้ใช้การเปรียบเทียบค่าสถิติของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการหาร เช่น ถ้าใช้ค่าเฉลี่ยจะบอกความสำคัญของอิทธิพลโดยการเปรียบเทียบว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลองมีค่าสูงเป็นกี่เท่าของกลุ่มควบคุม

ดัชนีชนิดที่ห้า คือ ผลต่างของสัดส่วนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พัฒนาโดย Devine และ Cook เมื่อ ค.ศ. 1983 ดัชนีชนิดนี้ไม่สนใจค่าสถิติแต่ให้ความสำคัญกับความถี่ในแต่ละกลุ่ม เหมาะสำหรับงานวิจัยที่มีระดับการวัดตัวแปรระดับนามบัญญัติ หรือ เรียงลำดับ

ดัชนีชนิดที่หก คือ ผลต่างระหว่างความถี่ที่คาดหวังกับความถี่ที่สังเกตได้ พัฒนาโดย Yusuf, Peto, Lewis, Collins และ Sleight เมื่อ ค.ศ. 1965 ดัชนีชนิดนี้ใช้หลักการคล้ายกับการคำนวณค่าไค-สแควร์ จุดประสงค์ของการบอกความสำคัญของอิทธิพลอยู่ที่ความถี่ เหมาะสำหรับงานวิจัยที่มีระดับการวัดของตัวแปรที่เป็นระดับนามบัญญัติ หรือเรียงลำดับ

แม้ว่าดัชนีมาตรฐานที่บอกความสำคัญของอิทธิพลจะได้รับการสร้าง และพัฒนาขึ้นมาหลายชนิดแต่ดัชนีที่นิยมใช้กันในการวิเคราะห์ห่อภิมาณตั้งแต่ต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีเพียงสองชนิด คือ ขนาดอิทธิพล (effect size) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

Glass, McGaw และ Smith (1981) เสนอสูตรการประมาณค่าขนาดอิทธิพล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยนำเสนอวิธีการประมาณค่าสองวิธี คือ วิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณ โดยตรงจากค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณจากค่าสถิติที่ได้จากการทดสอบนัยสำคัญ ซึ่งสำหรับการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการประมาณค่าขนาดอิทธิพลตามสูตรของ Glass สูตรการคำนวณเบื้องต้นของ Glass (1976) Glass, McGaw และ Smith (1981) ค่าขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับอัตราส่วนระหว่างผลต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดย Glass เสนอให้ใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุมในการ

คำนวณโดยอ้างว่า ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุมเป็นค่าสถิติเมื่อยังไม่มี การให้ตัวแปรจัดกระทำ ดังนั้นค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากกลุ่มควบคุมจึงเป็นค่าประมาณที่ดีของค่าพารามิเตอร์

ขั้นตอนการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย การกำหนดปัญหาในการวิจัยต้องมีความชัดเจน หลักการเขียนก็เป็นไปตามหลักการวิจัยทั่วไป การกำหนดการวิเคราะห์ห่อภิมาณจะมีปัญหาหลัก 3 ปัญหา คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับค่าแนวโน้มสู่ส่วนกลางของดัชนีมาตรฐาน ซึ่งปัญหานี้จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยเฉลี่ยในภาพรวม
2. ปัญหาเกี่ยวกับความแปรปรวนของดัชนีมาตรฐาน พิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรมีความแตกต่างกันระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด
3. ปัญหาผลการวิจัยที่สังเคราะห์นั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคุณลักษณะงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์อย่างไร

ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจะตอบปัญหาวิจัยที่ยังมีข้อขัดแย้งหรือประเด็นขาดความชัดเจนให้ได้ข้อสรุป ให้ได้อรรถความรู้เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติจริงต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการวิจัย ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิจัย สังเคราะห์รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมทั้งกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณ การนิยามตัวแปร การตั้งสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้ในการดำเนินการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 4 งาน คือการสืบค้นงานวิจัยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่สังเคราะห์ การสร้างเครื่องมือการวิจัยและการบันทึกข้อมูล การสืบค้นงานวิจัย สามารถทำการสืบค้นได้จากหลายแหล่งทั้งของประเทศไทยฐานข้อมูลต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีฐานข้อมูลออนไลน์เป็นจำนวนมาก ทำให้สะดวกในการค้นหางานวิจัยฉบับเต็มได้สะดวกรวดเร็ว การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะสังเคราะห์ นักวิจัยต้องกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจน โดยพิจารณาจากจำนวนงานวิจัยที่ได้จากการสืบค้นว่างานวิจัยทั้งหมดหรือใช้เพียงบางส่วน ซึ่งงานวิจัยจำนวนมากหรือน้อยมีวิธีการวิเคราะห์ที่เหมาะสมสำหรับขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาด การวัดตัวแปรในการวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรผลลัพธ์หรือข้อค้นพบของงานวิจัยเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์และตัวแปรลักษณะงานวิจัยเป็นตัวแปรที่จะอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการสังเคราะห์ ตัวแปรลักษณะงานวิจัยแบ่งออกเป็นลักษณะของเนื้อหาที่ทำการวิจัย และลักษณะของวิธีการศึกษาหรือวิธีวิจัย (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2530: 55) การสร้างเครื่องมืองานวิจัย เครื่องที่ใช้มี 2 แบบ คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย นักวิจัยต้องกำหนดขอบข่ายข้อมูลที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน ครอบคลุมหลักในการสร้างก็เหมือนกับแบบสอบถามทั่วไป กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการสังเคราะห์ห่อภิมาณนั้น จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินคุณภาพงานวิจัย เพื่อจะพิจารณาคุณภาพงานวิจัยแต่ละเล่มก่อนนำมาสู่

การบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัยมีความสำคัญกับการสังเคราะห์งานวิจัยลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะขอเสนอสาระที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพงานวิจัย

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543) ได้ให้ความหมายของการประเมินงานวิจัย (EVALUATION OF RESEARCH หรือ RESEARCH EVALUATION) หมายถึง การพิจารณารายงานในประเด็นต่างๆ เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำผลการพิจารณาว่าคุณภาพงานวิจัยและความสามารถของผู้วิจัยเหมาะสมหรือไม่ ประเด็นการประเมินจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น คือ การประเมินในภาพรวม การประเมินภายใน การประเมินภายนอก ทั้ง 3 ประเด็น การประเมินมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คุณค่าประโยชน์และความสำคัญของงานวิจัย ประเด็นนี้พิจารณาปัญหาวิจัย ผลที่ได้ของการวิจัยมีคุณค่าและประโยชน์ทั้งทางปฏิบัติอย่างไร ผลการวิจัยคุ้มค่างกับต้นทุนหรือไม่ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์กับคนกลุ่มใด

2. ความเหมาะสมและความถูกต้องตามหลักการวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงภายในและตรวจสอบความเที่ยงตรงภายนอกของการวิจัย

ความตรงภายใน (INTERNAL VALIDITY) คือ การพิจารณาว่างานวิจัยตอบปัญหาการวิจัยได้ถูกต้องหรือไม่ การออกแบบการวิจัยมีการควบคุมความแปรปรวนตามหลัก MAX MIN CON เพียงใด แผนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (SAMPLING DESIGN) แผนการสร้างเครื่องมือ (INSTRUMENT DESIGN) การเก็บรวบรวมข้อมูล แผนแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (ANALYSIS DESIGN) พร้อมทั้งพิจารณาวิธีการลดความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

ความเที่ยงตรงภายนอก (EXTERNAL VALIDITY) คือ ตรวจสอบว่างานวิจัยนั้นสามารถสรุปอ้างอิงไปสู่กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยได้ครอบคลุมหรือไม่ รวมทั้งสรุปอ้างอิงประเด็นหรือตัวแปรในการวิจัยไปสู่เนื้อหาที่ศึกษา และการสรุปอ้างอิงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือตัวแปรสรุปผู้วิจัยที่จะทำการประเมินคุณภาพงานวิจัยต้องประเมินให้ครบทุกข้อ ตั้งแต่ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย รายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวความคิดและสมมติฐานการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ และตรวจสอบเนื้อหาการวิจัย ความสัมพันธ์สอดคล้องสมเหตุสมผล เนื้อหาสาระแต่ละตอน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล เตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงตัวแปร วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น วิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาวิจัย การวิเคราะห์ห่อภิมาณมีตัวแปรตามคือดัชนีมาตรฐาน ตัวแปรต้น คือ ตัวแปรเกี่ยวกับสาระและคุณลักษณะของงานวิจัย ดัชนีมาตรฐานที่นิยมใช้กัน คือ ขนาดอิทธิพล (EFFECT SIZE) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (CORRELATION COEFFICIENT) หลักสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล ก็คือ การตอบปัญหาวิจัย ถ้าผลการวิเคราะห์ซ้ำในรูปดัชนีมาตรฐานไม่แตกต่างกันก็สามารถสรุปผลการวิจัยทั้งหมดตอบปัญหาวิจัยได้เลย แต่ถ้าผลการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักวิจัยต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าความแตกต่างนั้นเกิดขึ้นจากคุณลักษณะของงานวิจัยด้านใด แล้วทำการแยกเป็นกลุ่มตามลักษณะนั้น ซึ่งจะนำไปสู่การสรุปสังเคราะห์ผลการวิจัยแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและการนำเสนอรายงาน การสรุปผลการวิเคราะห์ต้องอภิปรายเชื่อมโยงผล การวิจัยความรู้ในอดีต ความรู้ทางทฤษฎี การเขียนข้อเสนอแนะต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะทางวิชาการต้องมีความกว้างมากกว่างานวิจัยปกติ การเขียนรายงานก็เหมือนการเขียนรายงานทั่วไป แต่บรรณานุกรมจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ บรรณานุกรมสำหรับรายงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบรรณานุกรมของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ การเขียนต้องเป็นไปตามรูปแบบการเขียนรายงานให้ชัดเจนเสนอรายละเอียดครบทุกหัวข้อ ใช้ภาษาที่สื่อความชัดเจน

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่มีเนื้อหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนในประเทศไทยจากฐานข้อมูลเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) และ งานวิจัยจากนักวิชาการ/อาจารย์/นักวิจัย โดยทั่วไป ระหว่างปีการศึกษา 2550-2562 เกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัย คือ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณโดยมีงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 580 เล่ม และมีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 73 เล่ม

กลุ่มตัวอย่าง คืองานวิจัยตามประชากร ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เฉพาะรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีรายงานครบตามกระบวนการวิจัย ได้แก่ บทนำ วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิเคราะห์ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ นำมาประเมินคุณภาพและวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ งานวิจัยที่ใช้แบบแผนวิจัยเดียวกันและศึกษาตัวแปรตามตัวเดียวกัน ได้แก่ ผลลัพธ์ของการป้องกันและแก้ไขการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีรายงานค่าสถิติเพียงพอใช้คำนวณหาค่าขนาดอิทธิพล (effect size)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาข้อมูลในแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัยทั้งหมด ที่ได้จากการบันทึกข้อมูลจากงานวิจัยแต่ละเรื่องผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วแยกประเด็นการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนคือ

การวิเคราะห์เนื้อหา

1. เพื่อสรุปภาพรวมของงานวิจัยจากแบบสรุปลักษณะงานวิจัย บันทึกลักษณะข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยแต่ละเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวนงานวิจัยที่จำแนกตามสถาบันการศึกษาปีการศึกษาที่ผลิต ประเภทของการวิจัย จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา สมมติฐานการวิจัย การคัดเลือกตัวอย่างประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบแผนการวิจัย สถิติ วิเคราะห์ข้อมูล ลงตารางเพื่อแจกแจงความถี่แล้วแปลงเป็นคำร้อยละ สรุปเชิงบรรยายเพื่อให้เห็นภาพรวมชัดเจนยิ่งขึ้น

2. เพื่อสรุปผลงานวิจัย และข้อเสนอแนะจากแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

การนำค่าสถิติทดสอบสมมติฐานจากงานวิจัย มาคำนวณค่าขนาดคิทธิพลโดยวิธีการสังเคราะห์ งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research synthesis) ตามแบบการวิเคราะห์หือภิมานของ Glass, Mcgaw & Smith (1981)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวแปรระดับงานวิจัย งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท ร้อยละ 78.95 จำนวน 15 เล่ม รองลงมา คือ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ร้อยละ 15.79 จำนวน 3 เรื่อง และเป็นโครงการวิจัย ร้อยละ 5.26 จำนวน 1 เรื่อง ตามลำดับ

ตัวแปรหลักสูตร งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.30 รองอันดับ 2 ได้แก่ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.78 รองอันดับ 3 ได้แก่ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.52 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ หลักสูตรคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตและโครงการวิจัย จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.26 ตามลำดับ

ตัวแปรสาขาวิชา งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.52 รองอันดับ 2 ได้แก่ สาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา การบริหารการศึกษา การส่งเสริมสุขภาพ การวิจัยการศึกษา พัฒนา ศึกษาสุขชุมชน จิตวิทยาชุมชน พัฒนศึกษา มนุษยนิเวศศาสตร์ การพัฒนาสังคมการบริหารงานยุติธรรมและสังคม หลักสูตรและการสอนและพยาบาลศาสตร์ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.26

ตัวแปรสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตงานวิจัย งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.05 รองอันดับสอง ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.79 และมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.26

ตัวแปรปีที่พิมพ์ (พ.ศ.) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่พิมพ์ในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.04 รองอันดับสอง ได้แก่ พ.ศ. 2561 จำนวนปีละ 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.78 สำหรับปี พ.ศ. 2550, 2551, 2553, 2557, 2559 และ 2560 จำนวนปีละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.53

ตัวแปรลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชน งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และ 4 จำนวน 11 เรื่อง ลำดับที่สอง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 4 เรื่อง ตามลำดับ

ตัวแปรวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่มีวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น โดยเป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) และการสุ่มแบบแบ่ง

ชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองลงมา คือ งานวิจัยที่มีวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการใช่หลักความน่าจะเป็น โดยเป็นการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.05 และลำดับสุดท้าย งานวิจัยที่มีวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.79

ตัวแปรวิธีการวิจัย งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจเปรียบเทียบ/ทดลอง จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 52.63 และวิธีการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 47.37

ตัวแปรจำนวนกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 100 คน จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมาคือ งานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่าง 101 – 200 คน และ 301 – 400 คน จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.05 และสุดท้ายคืองานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่าง 201 – 300 คนและมากกว่า 400 คน จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.26 ตามลำดับ

ตัวแปรค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ที่นำมาสังเคราะห์แบบสอบถามมีช่วงค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค 0.860 – 0.909 จำนวน 16 เรื่อง รองลงมาแบบสอบถามมีช่วงค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค 0.810 – 0.859 จำนวน 14 เรื่อง และลำดับสุดท้ายคืองานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แบบสอบถามมีช่วงค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคมากกว่า 0.960 ขึ้นไป จำนวน 5 เรื่อง ตามลำดับ

งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และขนาดอิทธิพล (d) ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน 84 ค่า จากงานวิจัยทั้งหมด 19 เรื่อง ซึ่งพิสัยของค่าขนาดอิทธิพลมีค่าระหว่าง (-.520) – 8.646

ค่าขนาดอิทธิพล 84 ค่า ของงานวิจัยทั้งหมด 19 เรื่อง ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มตัวแปร 9 กลุ่ม คือ การอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมการป้องกันตนเอง สื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พุทธิพิสัย ปัจจัยส่วนบุคคล สัมพันธภาพ ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ดังต่อไปนี้

ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .599 - .599 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 0.599

ตัวแปรพฤติกรรมการป้องกันตนเองเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง 1.211 – 4.777 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 2.785

ตัวแปรเพศเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง (-.439) - .870 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 0.101

ตัวแปรสื่อเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .824 – 1.375 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 1.008

ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .147 - .735 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 0.535

ตัวแปรพุทธิพิสัยเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .596 – 7.149 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 2.579

ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง (-.439) - .870 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 0.177

ตัวแปรสัมพันธภาพเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .340 – 1.218 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 0.771

ตัวแปรทักษะพิสัยเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง .414 - 8.646 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 2.241

ตัวแปรจิตพิสัยเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง (-.520) – 4.456 มีค่าอิทธิพลเฉลี่ยเท่ากับ 1.661

อภิปรายผล

คุณลักษณะของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน

จากผลการสังเคราะห์พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เผยแพร่ในปี พ.ศ.2556 เป็นงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา โดยส่วนใหญ่วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ปริญญาเอกและโครงการวิจัย ตามลำดับ งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามลำดับ ในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต และศิลปศาสตรมหาบัณฑิตในสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ การศึกษานอกระบบโรงเรียน พยาบาลสุขภาพจิต และจิตเวช การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา การบริหารการศึกษา การส่งเสริมสุขภาพ การวิจัย การศึกษา พัฒนา ศึกษาสุขชุมชน จิตวิทยาชุมชน พัฒนศึกษา มนุษยนิเวศศาสตร์ การพัฒนาสังคมการบริหารงานยุติธรรมและสังคม หลักสูตรและการสอนและพยาบาลศาสตร์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการศึกษาเนื่องจากการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญที่จะนำไปสู่ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมและปัญหาอื่นๆ ในอนาคต

สำหรับประเด็นระเบียบวิธีวิจัย ในเรื่องจำนวนกลุ่มตัวอย่างและวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ศึกษาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็นโดยการสุ่มแบบหลายขั้น ตอน (Multi-stage Random Sampling) การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่มีขนาดมากกว่า 100 คนขึ้นไป จะเห็นว่าเมื่อทำการศึกษาในขั้นตอนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความเหมาะสมและเป็นจำนวนตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการอ้างอิงไปสู่กลุ่มประชากร สุวัฒน์ สุวรรณเขตนิคม (2541; 67-68) ที่กล่าวว่า ในการทำการวิจัยหากผู้วิจัยต้องการจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ สามารถที่จะทำการ

เลือกวิธีการกำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลได้โดยการลดขนาดของกลุ่มประชากรหรือไม่ก็สามารถคำนวณหา กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนที่ดีเพียงพอสำหรับการอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากร

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ทอภิมาน (Meta-Analysis) ของ Glass, McGaw & Smith (1981) ดังนั้นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาจึงต้องเป็นงานวิจัยที่มีค่าสถิติเพียงพอสำหรับการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล โดยงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเปรียบเทียบที่กำหนดสมมติฐานแบบไม่มีทิศทาง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าความเชื่อมั่น 0.860 – 0.909 ซึ่งในการคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยอาศัยค่าความแปรปรวนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าเมื่อยิ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่ามากส่งผลทำให้มีความเชื่อมั่นสูง (เกียรติสุดา ศรีสุข. 2552; 144)

จากการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล โดยการปรับค่าสถิติ T-test และ F-test ให้เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และทำการแปลงเป็นค่าขนาดอิทธิพล (d) ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนพบว่ามีความค่าทั้งหมด 84 ค่า จากงานวิจัยทั้งหมด 19 เรื่อง ซึ่งพิสัยของค่าขนาดอิทธิพลมีค่าระหว่าง (-.520) – 8.646 ซึ่งค่าอิทธิพลหมายถึง ปริมาณความแปรปรวนในตัวแปรตามที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ (คุชฎี โยเหลา. 2535; 4) ซึ่งขนาดอิทธิพลมีค่าได้ทั้งบวกและลบ ถ้าขนาดอิทธิพล มีค่าเป็นบวกสูงมาก แสดงว่าตัวแปรจัดกระทำนั้นมีขนาดอิทธิพลมาก ถ้าค่าขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าตัวแปรจัดกระทำไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม และหากค่าขนาดอิทธิพลมีค่าเป็นลบ แสดงว่าตัวแปรจัดกระทำมีอิทธิพลน้อย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชน

จากการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อศึกษาตัวแปรจัดกลุ่มที่ส่งผลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนซึ่งจากการสังเคราะห์รวบรวมได้ทั้งหมด 9 ปัจจัย ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมการป้องกันตนเอง สื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พุทธิพิสัย ปัจจัยส่วนบุคคล สัมพันธภาพ ทักษะพิสัยและจิตพิสัย โดยปัจจัยที่มีผู้สนใจศึกษาเปรียบเทียบมากที่สุด คือ จิตพิสัย รองลงมา คือ ทักษะพิสัยและลำดับสุดท้าย คือ การอบรมเลี้ยงดู โดยการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้พบว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมป้องกันตนเองมีความสัมพันธ์ต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนสูงที่สุด โดยลำดับรองลงมา ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ตามลำดับ

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของเด็กและเยาวชนเป็นการมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญจึงจำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเด็กและเยาวชนแต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจึงจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดซึ่งเป็นรูปแบบของกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชนกระทำโดยปกติสม่ำเสมอในการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือเพื่อยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี (ศุภร ชินะเกตุ. 2550: 35; จำลอง ลีลัน. 2551: 14)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของเด็กและเยาวชนจะให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษา ด้านจิตใจหรือความรู้สึกซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างมากของการศึกษาเพื่อป้องกันตนเองจากยาเสพติดของเด็ก และเยาวชนเพราะถ้าขาดการพัฒนาในด้านจิตใจแล้ว การให้การศึกษาเพื่อป้องกันก็ไม่สามารถสร้าง ภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งได้ (เมธิยา เกิดผล แดงรัตนา. 2556: 61) ดังนั้นเมื่อพิจารณาการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของเด็กและเยาวชนผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

ปัจจัยด้านพุทธิพิสัยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติดผ่านการ อบรมเลี้ยงดูในครอบครัวโดยพ่อแม่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวรวมทั้งได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูใน โรงเรียนและสถาบันการศึกษา รวมถึงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสังคมและเพื่อนที่ล้วนส่งผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับ ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ดังนั้นการให้ความรู้โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับอันตรายและโทษของสารเสพติดแต่ละ ประเภทผ่านการสนับสนุนของครอบครัว ครูและเพื่อนในสถานศึกษาด้วยสัมพันธภาพที่ดีจึงสามารถช่วยให้เด็ก และเยาวชนเกิดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเองจากการสารเสพติดซึ่งจะต้องเชื่อมโยงกับปัจจัยด้าน จิตพิสัยอีกด้วย (เสถียร นามขารี. 2550: 41 – 44; ศุภร ชินะเกต. 2550: 62 – 73; ประณยา ปันปิน. 2551: 32 – 44; วัชรี้ แก้วงาม. 2556: 8 – 15; ชานนท์ มณีศรี. 2556: บทคัดย่อ; สรวิชญ์ เหล่าตรุณ. 2561: 15 – 23; พุทธิพร พงศ์นันท์กุลกิจ. 2561: 15)

ปัจจัยด้านจิตพิสัยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาซึ่งจะอธิบายเกี่ยวกับเจตคติ อารมณ์ และความรู้สึกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยมุ่งเน้นให้เกิด การควบคุมตนเองซึ่งเป็นความสามารถในการกำกับตนเองด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ไม่ว่าจะเผชิญ ปัญหาหรือสถานการณ์ใดก็ตามแต่เด็กและเยาวชนยังคงแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ศุภร ชินะเกต. 2550: 46) ภูมิคุ้มกันทางใจเป็นปัจจัยด้านจิตประการหนึ่งที่ส่งผลพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของเด็ก และเยาวชน ภูมิคุ้มกันทางใจเป็นคุณลักษณะ หรือบุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคลที่สามารถ จะกลับเข้าสู่ภาวะ ปกติและสามารถรับมือกับปัญหาได้แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความทุกข์ยากความลำบาก ทั้งนี้ภูมิคุ้มกันทางใจเป็น กระบวนการการปรับตัวของแต่ละคนให้เข้ากับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ยากลำบากซึ่งต้องเผชิญกับ ความเครียดหรือสถานการณ์ที่ต้องการหาทางออกจากปัญหาและอุปสรรค รวมถึง ยังเป็นแนวทางการป้องกัน ที่ใช้ในการต่อต้านความเสี่ยงด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้แต่ละบุคคลสามารถเผชิญต่อความเสี่ยงได้ดียิ่งขึ้น (เมธิ ยา เกิดผล แดงรัตนา. 2556: 61) นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความมุ่งมั่นในความสำเร็จ สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิต มองโลกในแง่ดี มีอัตมโนทัศน์ซึ่งเป็นการรับรู้เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ความสามารถตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั้งด้านที่ดีและไม่ดีที่เด็กและเยาวชน มีต่อตนเอง (สรวิชญ์ เหล่าตรุณ. 2561: 22) มีความแข็งแกร่งในชีวิตและความภาคภูมิใจในตนเอง สิ่งเหล่านี้ จะเป็นปัจจัยด้านจิตพิสัยที่ป้องกันเด็กและเยาวชนจากการเสพยาเสพติด (นฤมล มีนา. 2560: 8 - 22)

นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เคยมีประสบการณ์เสพยาเสพติดจะต้องพัฒนาปัจจัยด้านจิตพิสัยให้ เด็กและเยาวชนเกิดความตั้งใจและมั่นใจในการเลิกยาเสพติด เจตคติต่อการใช้ยาเสพติด ความกล้าเผชิญกับ ความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งปัจจัยด้านจิตพิสัยจะเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาทำให้เด็กและเยาวชนเกิดเจตคติ

ความรู้สึกและอารมณ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เคยมีประสบการณ์ในการเสพยาเสพติด (วัชรวิทย์ แก้มงาม. 2556: 29 - 33)

ด้านทักษะพิสัยเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดโดยเชื่อมโยงระหว่างความรู้ เจตคติและค่านิยมของบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและจิตสังคมของเด็กและเยาวชน (เสถียร นามชาวี. 2550: 37) ที่มีต่อสิ่งเสพติดโดยเมื่อเด็กและเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับอันตรายและพิษภัยของยาเสพติดมากขึ้นและมีจิตใจที่เข้มแข็งในการต้านทานต่อสภาพแวดล้อมหรือสิ่งยั่วยุในการเสพยาเพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดเป็นทักษะต่างๆ ที่ส่งผลพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ทักษะชีวิต หมายถึง ความพร้อมในการคิดวิเคราะห์เพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตด้วยความสุขุม รอบคอบและจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยบุคคลจะมีความสามารถในการปรับตัวและแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม (ศุภร ชินะเกตุ. 2550: 58; เสถียร นามชาวี. 2550: 32; นราศักดิ์ ปานบุตร. 2553: 54; นฤมล มีนา. 2560: 14) ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้จัดองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิตด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลและสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนในสถาบันการศึกษา การสื่อสารและการรับรู้เกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติด การตัดสินใจในการเลือกแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสถานการณ์ต่างๆ การแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (เสถียร นามชาวี. 2550: 36; นราศักดิ์ ปานบุตร. 2553: 54 - 67; นฤมล มีนา. 2560: 14) การสร้างทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เสพยา ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ทักษะการจัดการความเครียดและทักษะการตระหนักรู้ในตนเองซึ่งทักษะชีวิตเหล่านี้เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างเจตคติที่ดีเพื่อให้เกิดทักษะที่ช่วยในการป้องกันตนเองจากเสพยาเสพติด

ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้นี้ยังพบว่า การเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของเด็กและเยาวชนจะเป็นการดำเนินการในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ศุภร ชินะเกตุ. 2550; จำลอง ลีลัน. 2551; ชานนท์ มณีศรี. 2556; เมธปิยา เกิดผล แดงรัตนนา. 2556; กรกฏ ไชยเจริญ. 2556; จิตวิสุทธิ วิมุตติปัญญา. 2557; ยศชนินทร์ ประเสริฐโสภา. 2559; สรวิชญ์ เหล่าตรุณ. 2561; พุทธิพร พงศ์นันท์กุลกิจ. 2561) เนื่องจากมีข้อมูลบ่งชี้เกี่ยวกับจำนวนคดีของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในช่วงวัยนี้จากทั่วประเทศซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติดจำนวนมาก (สรวิชญ์ เหล่าตรุณ. 2561: 11 - 12) อันเป็นผลมาจากโรงเรียนและชุมชนเป็นสถานที่ที่มักมีการลักลอบซื้อขายยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนรวมทั้งยังเป็นช่วงวัยที่เอื้อต่อการติดสิ่งเสพติดได้ง่ายมากกว่าช่วงวัยอื่น (วัชรวิทย์ แก้มงาม. 2556: 20 - 28; สรวิชญ์ เหล่าตรุณ. 2561: 12) ดังนั้นการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของเด็กและเยาวชนจะเป็นประโยชน์ในวงกว้างที่จะช่วยลดจำนวนปัญหาเสพติดในช่วงวัยผู้ใหญ่ตามไปด้วยซึ่งจากการศึกษาจะพบว่าเมื่อเด็กและเยาวชนได้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด เจตคติและทักษะต่างๆ จะส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมการป้องกันตนเองสูงขึ้น (ชานนท์ มณีศรี. 2556: บทคัดย่อ; พุทธิพร พงศ์นันท์กุลกิจ. 2561: 15)

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของเด็กและเยาวชนในประเทศและต่างประเทศพบว่าสอดคล้องกันโดยอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของเด็กและเยาวชนเป็นผลมาจากการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของสิ่งเสพติด การสร้างเจตคติที่เหมาะสมต่อการปฏิเสธและป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดและสร้างเสริมทักษะต่างๆ ที่สนับสนุนต่อการการป้องกันตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว สร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดโดยมุ่งเน้นการให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนควบคู่กันไปและดูแลให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ปลอดภัยสิ่งเสพติด (Feinstein. 2005: abstract; Dawkins, Williams, and Guilbault. 2006)

ข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การคัดเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์ทีนี้เป็นการศึกษาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นตัวแปรตาม เมื่อทำการหาค่าขนาดอิทธิพลแล้วนำมาอธิบายพบว่าอาจทำให้เกิดความไม่สอดคล้องในวัตถุประสงค์ของสถิติแต่ตัว ซึ่งอาจส่งผลทำให้การสรุปผลการวิจัยไม่ชัดเจนหรืออาจเกิดข้อผิดพลาดในการอธิบายความหมายของค่าอิทธิพลที่เป็นค่าสถิติที่ใช้อธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

2. การสังเคราะห์งานวิจัยทีนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาค่าขนาดอิทธิพลที่ตัวแปรอิสระมีต่อตัวแปรตามซึ่งในการวิจัยผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักกับการคัดเลือกงานวิจัยที่มีค่าสถิติเพียงพอที่จะใช้ในการคำนวณหาค่าขนาดอิทธิพลซึ่งอาจก่อให้เกิดจุดอ่อนในด้านเนื้อหาของงานวิจัยที่นำสังเคราะห์อาจไม่ครอบคลุมงานวิจัยทั้งหมดที่ได้ดำเนินการวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2561 ดังนั้นผลการวิจัยทีนี้เป็นเพียงข้อค้นพบที่เฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทีนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการสังเคราะห์งานวิจัยทีนี้พบว่าเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเปรียบเทียบ/เชิงทดลองและเชิงสหสัมพันธ์ซึ่งมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนงานวิจัยที่สืบค้นพบเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านคุณภาพงานวิจัยและค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ทำให้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ห่อภิมาณได้

2. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทีนี้เป็นการวิจัยที่ทำในบริบทของกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นการศึกษาวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดในบริบทอื่นจึงเป็นความท้าทายที่น่าสนใจต่อการศึกษาค้นคว้าในมิติที่แตกต่างออกไป ซึ่งจะสามารถทำให้เรามองค้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดที่กว้างมากขึ้น

3. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมดซึ่งจากการคัดเลือกงานวิจัยพบว่างานวิจัยทีศึกษาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการศึกษาวิธีการป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนอย่างลึกซึ้งอาจต้องคัดเลือกงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการสังเคราะห์เนื้อหาอย่างลึกซึ้ง

บรรณานุกรม

- กรกฎ ไชยเจริญ. (2556). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด
วิจารณ์ญาณในการป้องกันการเสพยาเสพติดสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในภาคใต้.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมสุขภาพจิต. (2542). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ:
กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข.
- จิตตวิสุทธิ วิมุตติปัญญา. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน
มัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. หลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- จำลอง ลีลิน. (2551). พฤติกรรมป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 อำเภอกันทร
ลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. คณะ
ศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ช่อแก้ว ส่งแสงทอง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. แขนง
วิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชานนท์ มณีศรี. (2556). ผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตต่อการป้องกันการเสพยาเสพติดใน
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหา
บัณฑิต. สาขาสาธารณสุขชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การสังเคราะห์การวิจัย การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis). เอกสาร
ประกอบการบรรยาย Thailand Research Expo 2012.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย; และ สุวิมล ว่องวานิช. (2541). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์
อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล มีนา. (2560). ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมทักษะชีวิตและการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อการ
พัฒนาทักษะชีวิตและความตั้งใจในการเลิกยาเสพติดในเด็กและเยาวชนที่ได้รับการติดตามโดย
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. คณะ
สาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประณดา ปันปิน. (2551). โปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดในนักเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ.
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เมธปียา เกิดผล แต่งรัตน. (2556). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ภูมิคุ้มกันทางใจต่อการเสพยาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ. วิทยานิพนธ์

ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศชนินทร์ ประเสริฐโสภิต. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันปัญหายาเสพติดของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วัชรี้ แก้มงาม. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวและชุมชนกับพฤติกรรมการเลิกเสพยาบ้าของวัยรุ่นในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในจังหวัดจันทบุรี.** วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์. วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศุภกร ชินะเกตุ. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภชาติ. (2536). **การปรับพฤติกรรม. ส่วนวิจัยและพัฒนาวิชาการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.** กรุงเทพฯ: พิระพัฒนา.

สมพร สุทัศน์ีย์. (2541). **มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 4.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสถียร นามขารี. (2550). **การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านโพเงิน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Dawkins, M. P., Williams, M. M., & Guibault, M. (2006). **Participation in School Sports: Risk or Protective Factor for Drug Use Among Black and White Students.** *Journal of Negro Education*, 75(1), 25-33

Feinstein, D. (2005). **The California Organization of Police and Sheriffs (COPS) Salutes United States** [online]. Accessed 20 May 2021. Available from <http://cops.cc/salutes/auards/feinstein>.

World Health Organization. (1994). **Life Skill Education for Children and Adolescents in School.** Geneva. Switzerland: WHO.